

РЕЦЕНЗИЯ

От: проф. д-р Искра Богданова Христова - Балканска;

Институт за икономически изследвания при БАН (ИИИ БАН);
05.02.10.Световно стопанство и МИО (Международни финанси)

Относно: Със заповед на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър” № 487 от 12.07.2021 г. съм включена в Научно жури относно дисертационния труд на д-р Радослав Харабин на тема „Функционално-прагматична теория на кризисния мениджмънт - организационни и финансови аспекти. Полският казус в териториалното прилагане“, за придобиване на научната степен „доктор на науките“ във ВСУ „Черноризец Храбър“ по професионално направление 3.7 "Администрация и управление", докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство"

1. Актуалност и значимост на разработеният в дисертационния труд проблем

1.1.Кратки биографични данни:

Д-р Харабин има впечатляващ професионален опит като преподавател, изследовател и обществен деятел. Авторът на дисертацията е заместник-декан на Факултета по търговия и безопасност на филиала в Келце, на Обществената академия на науките в Лодз и доцент в катедра „Управление на кризи“. (01.10.2017 г. – досега). Той е вицепрезидент на Института по управление на кризи и компютърно моделиране, Киелце, при Университета за социални науки в Лодз, специалист към Екипа за управление на кризи в Бодзентин (01.2016 г. – досега). Авторът е член на редакционния съвет на „Journal of Industrial Policy and Technology Management“(01.2015– досега). Той е рецензент към издателство „Tygiel“ (Люблин). Усилията на д-р Харабин са насочени към обществени дейности, като той е член на Съвета на независимото дружество за първична медицинска помощ в Бодзентин (2015–2017 г.), специалист по

управление на кризи и гражданска защита към Кметството в Бодзентин (01.2021 г. – досега), както и рецензент на публикации към канцеларията на Сейма на Република Полша.

1.2.Обща характеристика на научната и научноприложната продукция на кандидата

Дисертационният труд е посветен на промените в правната система, в държавната и териториалната организация на системата за управление на кризите - част от институционалната и обществената рамка на Полша, като страна членка на ЕС. Основният изследователски проблем е изясняването на организационните и на финансовите аспекти, които стоят в основата на управление на кризите в Полша. Въз основа на функционалния и относителния подход за управление на кризите се разкриват различните аспекти на този проблем, като функциониране на структурите, на начините на транспониране на решенията в практиката при управление на кризите.

Представения труд е мултидисциплинарен и се основава на емпирични данни, като правни регламенти, документи на публичната администрация, финансови отчети, доклади, интервюта. Това позволява изясняването на концептуалната и на практическата същност на управление на кризите, с цел защита на населението, опазване на социалната и на икономическата свобода на полското население.

Авторът търси доказателства за формулиране на своите концепции в трудовете на философската и хуманистична теоретична мисъл, в теорията на инструментализма. Авторът се позовава също на методологията на К.Попър, за да докаже, че в една добре работеща структура, е принципно възможно и обратното, т.е. в определена съвкупност може да има отклонения, които са недоказани.

Авторът добре познава разработките на полските изследователи, касаещи управлението на кризите, но той си поставя нови цели и „интерпретационни“ предположения, които водят до изграждането на нова

качествена теория на управление на кризите. Това допринася за значението и актуалността на настоящия дисертационен труд, за усъвършенстването на сложните механизми на структурата на управление на кризите в Полша.

Дисертацията е с общ обем от 253 страници, съдържа въведение, 4 глави, заключение и библиография. Основният текст съдържа 5 таблици, 12 фигури и 2 схеми. След всеки раздел има обобщения и изводи. Библиографията, на български, английски и полски език, показват ерудицията на автора по изследваната тематика.

В първа глава, „Функционално-прагматична основа на теорията за управление на кризи. Типология на явлението и методология на изследването“, се доказва, че управлението на кризи зависи от действащите в Полша правни стандарти и от активността на публичната администрация, когато възникват кризисни заплахи. Авторът класифицира кризите по генетичен, по причинно-следствен и по съществен признак, според различните кризисни ситуации. Този подход позволява да се идентифицират ситуации, които попадат в обхвата на антропогенни или на неантропогенни заплахи (генетичен подход), на естествен и цивилизационен (причинно-следствен подход) и на физически и информационен (основен подход). Сферичната типология позволява очертаването на опасността от кризи въз основа на три критерии, а именно природни и антропогенни, свързани с разхищения на природни ресурси, на цивилизационни и на не-антропогенни кризи, възникващи при прекъсване на телекомуникационните връзки например. Кибертероризмът, произтичащ от динамичното развитие и навлизането на информационно-технологични средства, е също основна кризисна заплаха, на която се отделя определено внимание.

Изяснена е методологията на функционалния прагматизъм, която предоставя необходимия инструментариум за управление на кризите при положение, че има реална преценка на субективни и обективни фактори и

реална представа за основните видове сигурност на гражданското общество.

Във втора глава „Първа функция на типологичното отношение: нормативен аспект на управлението на кризи“ се изясняват законодателните разпоредби и регулации, които са нормативната основа уреждаща управлението на кризите. Авторът ползва номенклатурата на Е. Баби, използва семиотичен анализ, за оценка на значението и въздействието на всеки кризисен признак. Благодарение на получената допълнителна информация, се изтъква значението на комуникацията между органите, на знаците и символите, залегнали в административните и в политическите документи, съгласно философията на Мориц Шлик. Изяснено е, че нормативната база, регламентираща всички процеси на управление на кризите, са част от регулациите и финансите на обществения сектор, които са съставна част от общите дейности на гражданска защита.

В глава трета „Втора функция на типологичното отношение: практика за управление на кризи. Общи тенденции в териториалното изпълнение“ се анализират прагматични дейности, които допринасят за правилното противодействие на кризисните тенденции в обществено-териториалната система. Разгледани са казуси на управление на кризи на равнище воеводство, област и гмина. Изяснява се как правителствените и неправителствените организации се справят с проблема на управление на кризите на териториално равнище, уреден чрез регионални нормативни актове, регулиращи разнородни кризисни заплахи. Съчетаването на правителствените и на териториалните актове при управление на кризи е част от регионалната урбанистична структура.

В глава четвърта „Нормативно-прагматичен модел на управление на кризи“ се изяснява практиката на функциониране на структурата за управление на кризи, основана на концепцията за промяна на обекти, която

е една от основните човешки дейности в теорията на прагматизма. Въз основа на нормативно-прагматичния подход, Авторът търси връзки между нормативните правни норми и практическото им приложение и в съгласуваност с Директивите на Европейския парламент, на Съвета на Европа, на Европейската Комисия на ЕС. Изяснява се, сложната обществено-икономическа и социална системата за управление на кризите, в която са включени административни органи, органи за управление на кризите, консултативни органи, центрове за управление на кризите. Въпреки вече утвърдената институционална система за надзор и управление на кризите в Полша се допускат разминавания в решенията на отделните водещи звена за надзор и управление на кризите.

Полските предприятия участват дейно в разрешаването на кризисните ситуации, които пряко се отразяват на тяхната фирмена дейност. В бизнеса, синергичните връзки на предприятията позволяват повишена сигурност на производствената дейност и ефективно финансиране на дейностите в условия на кризисна заплаха.

Подчертано е, че финансирането на управлението на кризите се основава, освен на бюджетни субсидии, на европейски фондове, насочени към реконструкция на обекти във воеводства, пострадали от кризисно явление. Използват се и вътрешни средства за рехабилитация на инфраструктурни обекти, частни средства, отчисления от бюджетни средства и други източници на финансиране.

Изводите в заключението на дисертационния труд обобщават същността и ролята на нормативната и на практическата роля на гражданската и на обществената защита при кризисни сътресения и как тези дейности еволюират във времето, в зависимост от обстоятелствата в Полша и измененията в Директивите на ЕС.

Защитава се основна концепция на дисертационния труд, която е формулирането на нов инструментариум, за по-ефективното въздействие

между правните регулации за управление на кризите и тяхното практическо прилагане. Конкретните проучвания и изводи подкрепят изказаните хипотези, които намират доказателства в дисертационния труд.

2. Оценка на резултатите и научния принос на кандидата

В хода на доказателството относно актуалността на темата и качествените и съдържателните ѝ характеристики, бяха изказани редица приносни моменти. Въпреки това могат да се направят някои по-конкретни обобщения.

- Въведението в докторската дисертация е с ясно и коректно дефинирана теза, както целите и задачите на изследователския труд, ползваната методология и методики за извършване и обосноваване на резултатите от разработката.
- Структурата на изложението е логична, с доказани връзки и зависимости между отделните части и е изградена на принципа от общото към частното изясняване на проблема. Всяка част на разработката завършва с изказване на собствени изводи на докторанта, обобщени в заключението на дисертационния труд.
- Дисертационният труд е написан ясно с познание на философската и прагматичната концепция за обосновка на основните виждания на Автора по въпроса за управление на кризите.
- Дисертационният труд представлява цялостно изследване на нормативно-прагматичната основа на гражданския сектор в Полша при управление на кризисни сътресения от различен характер. Акцентът пада върху националните компоненти при регулиране на кризите, които синергично обвързват държавната власт, воеводствата, предприятията и са обезпечени с местни, европейски и частни фондове.
- Дисертационният труд е принос към специализираната обществено политическа и икономическа система в Полша, която разполага с

прецизен, методологично верен и финансово подкрепен, автентичен анализ на съвременните методи и форми на справяне с кризите при различни заплахи.

- Анализът на философските, хуманистични и прагматични теории се използват обосновано за подкрепа на полските правно-творчески норми и регулации, които в съчетание с териториалните регулации установяват стриктни стандарти и оценки, касаещи предотвратяването и управлението на кризисните заплахи, застрашаващи благоденствието на гражданското общество.
- На основата на критичен анализ, се доказва еволюцията на нормативно-прагматичния подход при управление на кризите, като предизвикателствата, свързани с човешката дейност, с природните явления, с навлизането на нови информационно-технологични средства, изискващи сериозна трансформация на системите за управление на кризите. Подробно са представени предизвикателствата пред полската икономика и общество за противодействие срещу възможни рискове.
- Кандидатът напълно покрива законовите изисквания в Полша и в България, за получаването на научната степен „доктор на науките“. Съгласно таблицата, за научната и публикационна дейност, Авторът реализира максималния резултат от 350 точки.

3. Препоръки и въпроси

1. Въпреки логиката, която следва в изследването, по мое мнение, елементите на различните видове гражданска защита да се изясняват и представят по-конкретно. На места текста се разводнява с описания за различни видове природни бедствия и други такива и не става ясно, какво точно властите предприемат като цялостни действия за тяхното управление, кои са новите инструменти за борба срещу кризите, имайки

предвид че това е много сложен процес, обхващащ различни органи и служби.

2. Интересно би било да се дадат някои по-конкретни факти за ползването на европейските фондове по предназначение за управление на кризите и какъв е ефектът от тях в Полша на национално и териториално равнище.

4. Заключение

Отправените препоръки с нищо не накърняват убедеността ми, че резултатите показани от кандидата, са научно и научно практически достоверни. Основните тези, залегнали в разработките, са оригинални и отразяват обективно реалното състояние и перспективи на развитие на полската система на управление на кризите.

Потвърждавам, че дисертационния труд на тема *„Функционално-прагматична теория на кризисния мениджмънт - организационни и финансови аспекти. Полският казус в териториалното прилагане“*, разработен от **д-р Радослав Харабин** е съвестно проведено научно изследване.

Препоръчвам на Уважаемото научно жури при ВСУ „Черноризец Храбър“ да присъди научната степен „доктор на науките“ на д-р Радослав Харабин по професионално направление 3.7 "Администрация и управление", докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство“.

Дата 21.08.2021 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

/Проф. д-р Искра Христова-Балканска/.